

Xarxa de
Museus de
Ciències Naturals
de Catalunya

—

**Dossier de
premsa**

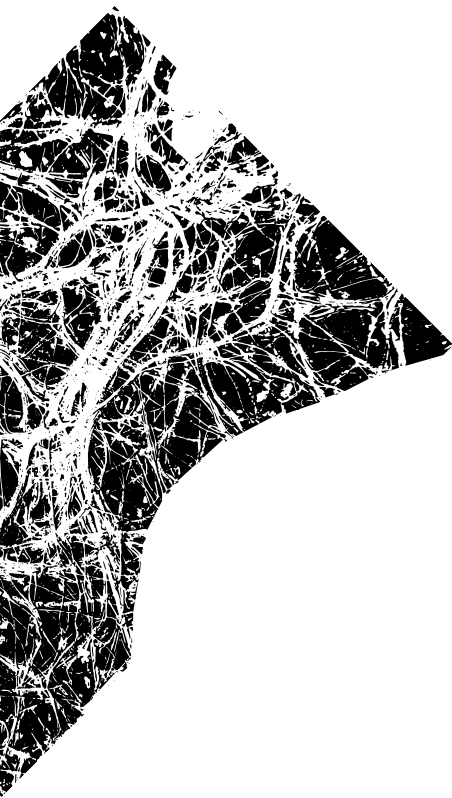

Mutualisme.

Biologia i ecologia

Associació entre dues espècies de manera que se'n beneficiïn totes dues.

Constitució i concepte

La **Xarxa de Museus de Ciències Naturals de Catalunya (XMCNC)** és una de les xarxes temàtiques de museus impulsades per la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya. La XMCNC es constitueix l'any 2021 en virtut del Conveni marc que regula els termes d'aquest acord de col·laboració entre 10 museus catalans i l'Administració de la Generalitat de Catalunya.

El document *Museus 2030. Pla de museus de Catalunya*, aprovat per Acord de Govern 121/2020 de 6 d'octubre¹, estableix que les xarxes temàtiques de museus són instruments de suport del Sistema de museus de Catalunya. Les xarxes temàtiques es configuren com a agrupacions de museus acreditats en el Registre de Museus de Catalunya i equipaments patrimonials bàsics que articulen una visió del país entorn d'una determinada temàtica o especialitat del patrimoni cultural; en aquest cas la història natural i les ciències naturals.

Com a xarxa temàtica, la XMCNC té com a objecte la promoció de polítiques comunes de protecció i difusió del patrimoni natural, així com la formació i la dinamització territorial dels elements constitutius del patrimoni natural.

El lideratge de les xarxes temàtiques s'exerceix des d'un museu que n'esdevé capçalera, en tant que referent a Catalunya en la temàtica de cadascuna de les xarxes. El Museu de Ciències Naturals de Barcelona és el museu al capdavant de la comunitat estable museus que conforma la XMCNC i, com a tal, impulsa i dona suport a la coordinació i execució de l'acció de la Xarxa.

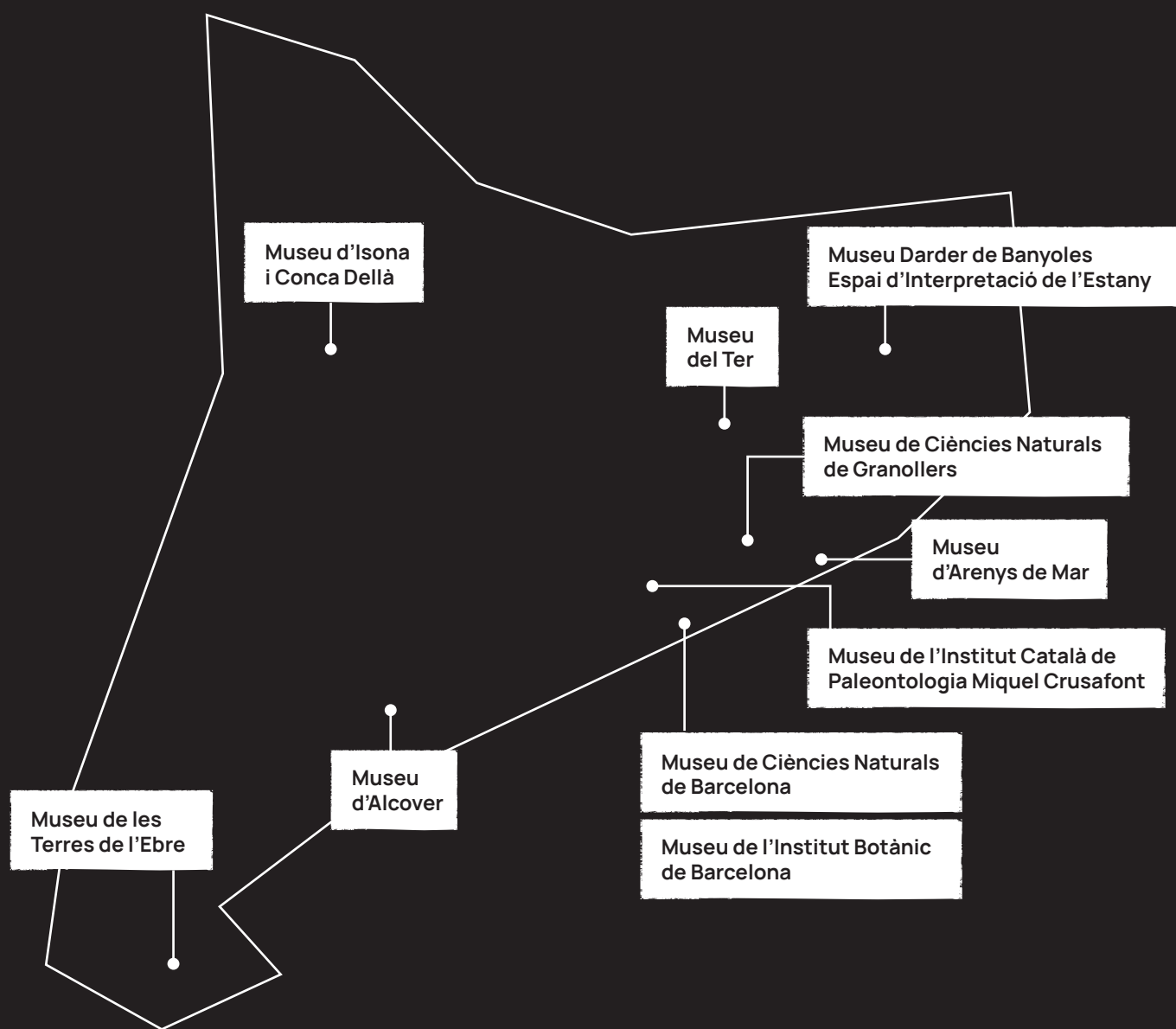
↓ ¹Document
Museus 2030. Pla de museus de Catalunya:

<https://cultura.gencat.cat/web/.content/sscc/pla-museus-2030/documents/Pla-Museus-aprovat-Govern-2020.pdf>

Qui és qui a la XMCNC

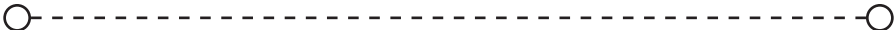
Els museus de la XMCNC

En el moment de la constitució, la Xarxa de Museus de Ciències Naturals de Catalunya està formada per 10 museus acreditats en el Registre de Museus de Catalunya que conserven col·leccions de ciències naturals -botànica, geologia, paleontologia, zoologia-, ja sigui de forma exclusiva i monogràfica o com a part d'una col·lecció pluridisciplinària.

Qui és qui a la XMCNC / Els museus de la XMCNC

Els museus que constitueixen la Xarxa de Museus de Ciències Naturals de Catalunya són tan diversos com la mateixa natura:

Patrimoni local i patrimoni del món	Col·leccions monogràfiques i col·leccions multidisciplinars	Espècimens de fa milions d'anys i també del segle XXI
		
Museus de tota mida: molt petits, i també més grans	De punta a punta del territori català	Amb una gran dedicació a la recerca, a la preservació de les col·leccions i també a l'educació
		
Museus que fa molts anys que existeixen i també de recent creació		
		
del Museu de Ciències Naturals de Barcelona (1882)		al Museu del Ter (2004)

MUSEU DARDER
DE BANYOLES

Museu Darder de Banyoles Espai d'Interpretació de l'Estany

Un dels museus més antics de les comarques gironines, inaugurat el 1916 per exposar les col·leccions de material didàctic de ciències que el barceloní Francesc Darder i Llimona va donar a la ciutat de Banyoles. Des d'aleshores el Museu ha rebut altres donacions que formen el conjunt custodiat avui dia i que reuneix objectes d'etnologia i art a més d'exemplars d'antropologia, micologia i zoologia majoritàriament. Per altra banda, el Museu té un espai dedicat a la interpretació de la conca lacustre de l'Estany de Banyoles.

MUSEU
DE CIÈNCIES NATURALS
DE GRANOLLERS

Museu de Ciències Naturals de Granollers

Amb més de 140 col·laboradors, el Museu de Ciències Naturals de Granollers és un referent en ciència ciutadana, un equip que dirigeix i coordina per a la recerca en biodiversitat mitjançant l'ús de bioindicadors de quiròpters, lepidòpters, petits mamífers, rèptils i amfibis i lirones. Conserva col·leccions de botànica, zoologia, geologia i paleontologia i compta entre les seves instal·lacions amb un planetari, els jardins Antoni Jonch Cuspinera i té al seu càrrec l'estació meteorològica de Granollers.

Museu d'Arenys de Mar

A més de les col·leccions de ciències humanes i socials, el Museu d'Arenys de Mar custodia la col·lecció de mineralogia donada l'any 1988 per Joaquim Mollfulleda i Borrell formada per prop de 5.500 minerals que inclou exemplars de tot el món. La planta superior del Museu està dedicada a la mineralogia de Catalunya i és un espai únic per conèixer els afloraments naturals i l'evolució de la mineria catalana. El museu és un espai didàctic on conèixer les característiques dels minerals i la seva importància per a la nostra societat.

Museu del Ter

El més jove dels equipaments de la XMCNC és aquest centre creat el 2004 a iniciativa de l'Ajuntament de Manlleu per posar en valor el patrimoni cultural vinculat a la industrialització i el patrimoni natural del Ter. Per a aquest darrer objecte, el museu allotja el Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis (CERM), institut de recerca de la Universitat de Vic i àrea ambiental del museu, on a banda de recerca hi desenvolupa activitats d'educació i sensibilització sobre el Ter, àmbit en el qual s'emmarquen principalment les col·leccions que custodia.

Museu de l'Institut Català de Paleontologia Miquel Crusafont

El Museu d'aquesta Fundació -que compta amb la Generalitat de Catalunya i la Universitat Autònoma de Barcelona com a patrons-, situat a Sabadell, centralitza la funció divulgativa d'una institució que té com a missió la recerca, conservació i difusió de la paleontologia de vertebrats i humana al més alt nivell internacional. Les seves col·leccions allotgen uns 240.000 fòssils inventariats que provenen principalment de campanyes de prospecció i excavació dutes a terme a Catalunya i són la base de la recerca. Els resultats de l'activitat investigadora es traslladen a la societat a través de les diferents propostes del Museu i tenen com a objectiu donar a conèixer l'extraordinari registre fòssil del país i promoure'n la seva conservació.

Museu d'Isona i Conca Dellà

A més a més de les restes arqueològiques de l'antiga ciutat romana d'Aeso, aquest museu situat al Pallars Jussà conserva i divulga el ric patrimoni paleontològic de la Conca de Tremp. Els fòssils dels darrers dinosaures que van poblar la terra -ara fa 65 milions d'anys- són el centre de la proposta expositiva amb la qual el Museu reproduceix i explica la vida i l'ecosistema de la zona durant el Cretaci, convidant el visitant a completar l'experiència al C.I. de Vilanova de Meià i a l'espai Dinosfera de Coll de Nargó, dirigits des del Museu.

Museu de Ciències Naturals de Barcelona

Un dels museus degans de Catalunya, aquesta entitat centenària conserva col·leccions de zoologia, geologia, paleontologia i botànica, a més del Jardí Botànic de Barcelona. Creat a partir del llegat de les col·leccions del naturalista Francesc Martorell i Peña a la ciutat, va ser el primer museu públic de Barcelona, ubicat al parc de la Ciutadella. Des d'aleshores les col·leccions que preserva el Museu s'han nodrit amb l'ingrés d'altres donacions i de la pròpia activitat de recerca, un patrimoni i coneixement que comparteix amb la societat a través d'experiències que estimulen l'exploració, l'aprenentatge, l'estimació, el gaudi, el diàleg i la participació dels públics.

Museu de l'Institut Botànic de Barcelona

Fundat el 1934 pel botànic Pius Font i Quer, l'Institut Botànic de Barcelona té cura d'un herbari de més de 800.000 plecs, format principalment per espècies de la mediterrània occidental. Però a més a més l'Institut exposa al seu Museu l'excel·lent col·lecció Salvador, un autèntic gabinet de curiositats del temps de la Il·lustració i un dels únics conservats a Europa. Configurat per la família Salvador d'apotecaris i botànics barcelonins entre els segles XVII i XIX, es tracta d'un conjunt d'exemplars de ciències naturals -fòssils, mol·luscs, minerals, plecs d'herbari, etc.- que s'ha conservat juntament amb el mobiliari, la biblioteca i l'arxiu originals, cosa que suposa un interès afegit.

Museu d'Alcover

Allotjat a l'edifici històric de Ca Batistó -on s'exposa també una col·lecció etnogràfica que explica la vida burgesa al s. XVIII- el Museu d'Alcover conserva i divulga una col·lecció paleontològica sorgida arrel de l'explotació de "pedra d'Alcover" a partir de 1963. Els fòssils conservats daten del Triàsic de l'Alcover-Mont-ral, fa 238 milions d'anys, quan les muntanyes de Prades no existien i tot ho inundava un mar poc profund. La fossilització de les parts toves de la fauna ha donat lloc a fòssils d'un gran dramatisme on hi destaquen els peixos, però també mol·luscs, crustacis, meduses o eriçons, composant un dels retrats del Triàsic marí més complets de la península ibèrica que es recrea amb l'exposició 'Triàsic, explosió de vida'. La museografia, interactiva i didàctica, contribueix a divulgar i reflexionar sobre l'evolució de la vida i el planeta Terra i complementa el relat amb la visita al jaciment (pedreres).

Museu de les Terres de l'Ebre

Aquest és un museu amb una llarga trajectòria, que s'ha consolidat com a equipament de referència al territori. És el centre que articula la gestió del patrimoni divers que té un lloc comú en el paisatge que defineix el darrer tram i la desembocadura de l'Ebre, i és per això que el Museu de les Terres de l'Ebre custodia col·leccions arqueològiques, etnològiques i també de ciències naturals. El Museu posa en valor l'àmplia biodiversitat dels ecosistemes diferenciats que conviuen en aquesta part del país -el Delta, els Ports, etc.- i teixeix relats en què mostra l'estreta relació entre el medi natural i la cultura humana que s'hi ha desenvolupat.

La XMCNC en acció!

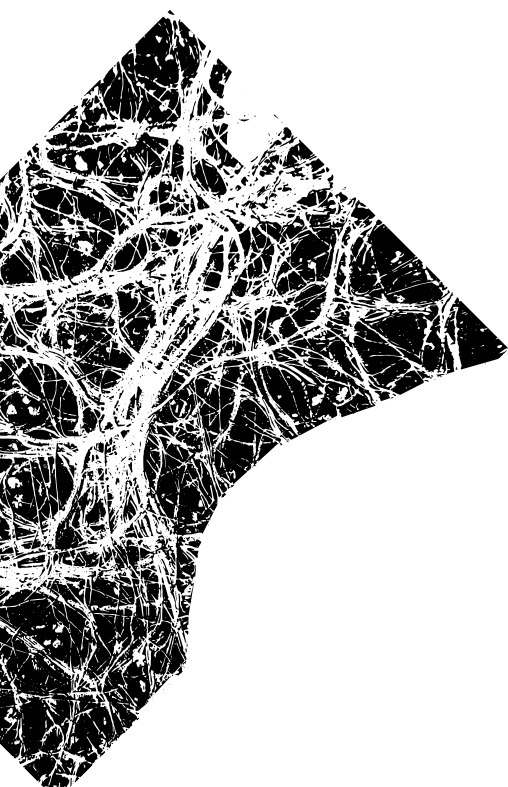
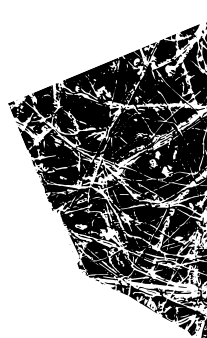

Les funcions de les xarxes temàtiques de museus tenen a veure amb la disciplina temàtica que compateixen, que en el cas de la XMCNC són les col·leccions d'història i ciències naturals. Són funcions d'una xarxa temàtica la constitució, preservació, documentació, recerca, coneixement i difusió de les seves col·leccions, en aquest cas col·leccions de ciències naturals.

A través de la XMCNC els museus que en formen part desenvolupen polítiques comunes de protecció i difusió del patrimoni d'història natural i ciències naturals i duen a terme accions per a la formació i la dinamització territorial d'aquest patrimoni. L'estructuració en xarxa permet l'establiment de serveis mancomunats adreçats a la preservació, la documentació, la recerca, el coneixement i la difusió de les col·leccions que custodien els museus que la integren.

Una declaració d'intencions

Tot i que la Xarxa tot just ha començat a caminar, els museus tenen ganes de:

-
-
- Aprofitar l'expertesa i l'especialització dels seus professionals per garantir la millor conservació de les col·leccions
 - Conèixer i documentar encara més bé els espècimens que conserven
 - Contribuir a la preservació de la biodiversitat i a la conscienciació sobre la riquesa dels ecosistemes de Catalunya, i educar en la sostenibilitat i el respecte pel medi ambient
 - Transmetre i compartir amb la societat tot allò que expliquen les col·leccions que custodien i encomanar el seu entusiasme!
 - Esdevenir un referent per a tots aquells equipaments museístics que custodien espècimens i materials de ciències naturals, encara que no hi estiguin especialitzats ni siguin membres de la XMCNC

L'acció de la Xarxa el 2021

En el seu primer any d'existència, la XMCNC ha centrat el seu treball en la redacció del Pla d'Actuacions 2022-2025, que defineix el marc estratègic que ha de regir les actuacions de la Xarxa els propers quatre anys, el model de governança, els recursos amb què comptarà i el sistema de seguiment i valoració de les activitats realitzades.

Però a més a més ha dut a terme les següents accions:

→ Relleu de la prescripció de disposar del llibre de registre de les col·leccions del museu en versió impresa

Aquest precepte, determinat per la Llei de museus, resulta obsolet en plena era digital. Cal tenir present que els museus de ciències naturals custodien col·leccions formades per milers d'unitats de registre, raó per el relleu d'aquesta obligació representa a la pràctica una important mesura de sostenibilitat.

→ Guia d'embalatges permanents per a col·leccions de ciències naturals

És ben coneguda la importància d'un bon embalatge per a la preservació de les col·leccions a les reserves dels museus, però en matèria de ciències naturals és especialment determinant, donat que la sensibilitat i la fragilitat que conformen aquest tipus de col·leccions els fa fins i tot més peribles. La XMCNC ha volgut reunir en aquesta Guia unes indicacions bàsiques per al correcte embalatge de les col·leccions que conserven, atenent a cadascuna de les tipologies que les integren.

→ Protocol d'ingrés de col·leccions de paleontologia de dubtosa procedència

L'entrada als museus de col·leccions de fòssils recol·lectats a partir de la Llei de patrimoni cultural català suposa una anomalia administrativa donat que la propietat d'aquests espècimens correspon a la Generalitat de Catalunya. Aquest protocol pretén regularitzar administrativament aquests casos, i garantir en qualsevol cas la custòdia i preservació d'aquest patrimoni públic.

→ Depuració del tesaurus de paleontologia del Museu de Ciències Naturals de Barcelona

L'objectiu final d'aquest projecte és disposar d'un tesaurus de taxonomia paleontològica al servei dels museus amb col·leccions de fòssils. Per a això, s'ha definit la necessitat d'harmonitzar els tesaurus respectius del Museu de Ciències Naturals de Barcelona i l'Institut Català de Paleontologia Miquel Crusafont, centres punters en la matèria. El primer pas en aquest camí és depurar cadascun d'aquests tesaurus -eliminant duplicats, errors tipogràfics, etc.-; el 2021 s'ha iniciat aquest treball al MCNB d'acord amb el projecte prèviament redactat pel propi museu.

→ Desenvolupament i millora dels programaris PangeaDB i Specify

Per la seva especificitat, la gestió de les col·leccions de ciències naturals imposa uns requeriments en els programaris als quals les eines estandaritzades no donen resposta. És per això que ja fa temps que el Museu de Ciències Naturals de Barcelona du a terme la construcció de programaris ad hoc -PangeaDB per a col·leccions de paleontologia i Specify per a zoologia-; en aquest 2021 la XMCNC ha destinat recursos a impulsar aquesta tasca que ha de resultar en uns programaris de gestió a disposició de tots els museus de la Xarxa.

→ Exposició itinerant (In)visibles i (O)cultes

La XMCNC ha adaptat per a la itinerància una producció original del Museu de Ciències Naturals de Barcelona que reivindica el treball científic de 24 dones, ocult o invisibilitzat injustament. Des de l'antic Egipte fins a la Gran Bretanya del segle XXI, passant per totes les èpoques i tots els continents: l'amplitud de l'àmbit temporal i espacial és un indicador clar que l'abast d'aquesta discriminació ha estat general.

→ Diagnosi dels sistemes i les tecnologies de la informació dels museus de la XMCNC

Un projecte que té per objectiu conèixer amb detall els sistemes i les tecnologies que utilitzen els museus de la XMCNC per a la gestió de les seves activitats -la documentació i gestió de col·leccions, de les visites, de la venda d'entrades, etc.-. Aquest estudi posarà en evidència les mancances i déficits dels museus en aquest àmbit, també les virtuts i els avantatges, per permetre identificar àmbits d'actuació conjunts en la matèria en el futur.

→ Creació d'identitat corporativa de la XMCNC

En l'any que la Xarxa ha esdevingut una realitat, s'ha creat la identitat corporativa que l'ha d'identificar com a comunitat de museus. El logotip posa de relleu, per damunt de tot, la pròpia estructura de la Xarxa i agafa com a pretext gràfic la textura de la micoriza -simbiosi entre l'arrel d'un vegetal i un fong-, com a símbol del treball en xarxa que suposa l'aportació i el benefici de totes les parts.

La Xarxa, un exemple de mutualisme

En la cerca d'una imatge que els representés com a comunitat, els museus de la XMCNC han mirat la natura, on sovint hi ha mecanismes, estratègies, relacions i normes que busquen l'eficiència, l'optimització, l'intercanvi de recursos, que és la raó de ser de la Xarxa.

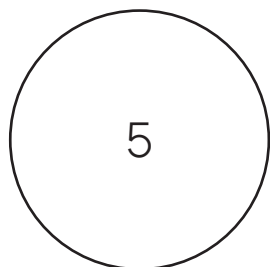
El mutualisme és un concepte de la biologia que descriu la interacció entre organismes d'espècies diferents on cada individu obté un benefici. La XMCNC és justament això: una unió de museus entre els que hi ha diferències notables, un sistema en què tots hi aporten per tal que tots en puguin treure un profit.

La identitat corporativa de la Xarxa s'inspira en una d'aquestes relacions de mutualisme: la micoriza és la simbiosi entre un fong (del grec *mycos*) i les arrels d'una planta (*rhizos*) en què la planta obté nutrients minerals i aigua del fong, i el fong obté hidrats de carboni i vitamines que per ell mateix és incapaç de sintetitzar. La textura de la micoriza inunda una gran 'X' que té lloc capital al logotip; una gran 'X' de 'Xarxa' però alhora una lletra intimament vinculada al món científic.

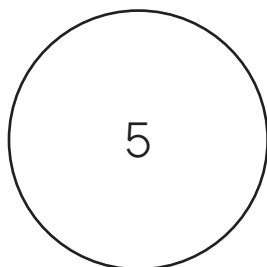
La XMCNC en dades i xifres

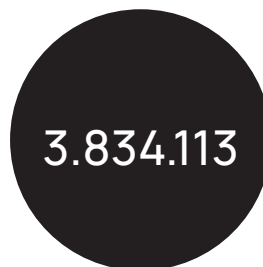
Col·leccions²

museus monogràfics
de ciències naturals

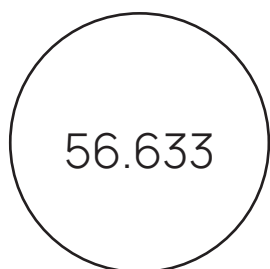
museus
pluridisciplinars on
les ciències naturals
són el 59% de les
col·leccions de mitjana

**exemplars
custodiats**

unitats de registre

exemplars de
Geologia: 35.263
mineralogia, 19.880
petrologia

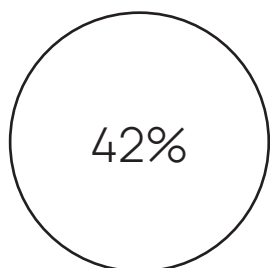
exemplars de
Paleontologia

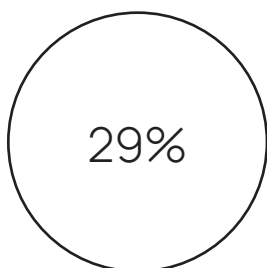
exemplars de
Botànica

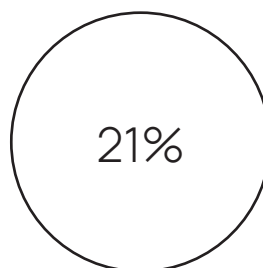
exemplars de Zoologia:
1.926.815 invertebrats
artròpodes, 98.645
invertebrats no artròpodes
i 48.999 vertebrats

dels exemplars
registrats

dels exemplars amb
fitxa d'inventari

dels exemplars
registrats
informàticament

²En el nombre d'exemplars estimats, dos museus sense dades. En les dades específiques sobre la composició de les col·leccions cal considerar l'existència de 1.490 exemplars de geologia i 4.098 de zoologia sense precisar.

Programes públics

8 museus produeixen exposicions temporals habitualment.

Tots els museus organitzen i realitzen **activitats educatives**:

Visites guiades, tallers, sortides de camp i, a més, atenen la realització de treballs de recerca, tenen estudiants en practiques, donen suport al professorat i els ofereixen materials didàctics, organitzen casals infantils, fan classes en màsters universitaris i participen en els programes Escolab i Bioblitz.

Tots els museus organitzen i realitzen **activitats culturals**:

Visites guiades, itineraris, cursos i jornades, conferències i tertúlies, jornades de portes obertes, sortides i, a més, participen en esdeveniments com la Setmana de la Ciència, el Dia i la Nit Internacional dels Museus, la diada de Sant Jordi, el Carnestoltes, InMuseu i Bioblitz; produeixen audiovisuals i organitzen tallers i actes com la Nit dels Ratpenats, el Dia de les Papallones, el Dia Mundial de la Migració dels Peixos, concursos de fotografia, de dibuix i literaris.

Visitants i usuaris

El 2019,
els museus de la XMCNC...

Van rebre i
atendre un total de

392.332
visitants
i usuaris

21.776 nens i nenes
i joves van realitzar
activitats educatives
i 13.156 persones van
realitzar activitats
culturals

Equip humà i instal·lacions

Els museus de la Xarxa treballen amb...

Un **equip estable** que correspon a una dedicació de 159,5 jornades completes, entre les quals 74 es dediquen específicament a tasques de ciències naturals i un d'ells compta amb més de 140 **voluntaris**.

Personal i empreses externes que donen servei a necessitats de direcció, documentació, conservació preventiva-restauració, neteja, informàtica, vigilància, educació i guiatge i manteniment de les instal·lacions.

Un total de 28.288 m² d'instal·lacions, amb sales d'exposició, àrees de reserva i laboratoris per a col·leccions de ciències naturals i 140.000 m² de jardins

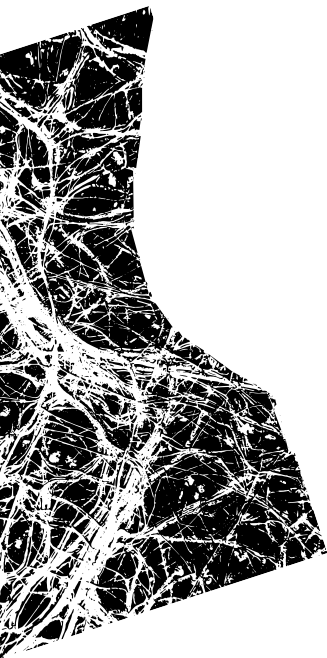
A més a més, els museus compten amb altres espais amb ús dedicat a les ciències naturals: sales d'exposició temporal, biblioteca, centres de documentació, aules didàctiques, sales d'actes i 1 d'ells té cura també d'una estació meteorològica.

159,5
jornades de
dedicació

140
voluntaris

28.288 m²
d'instal·lacions

Xarxes i acció col·laborativa

→ Els museus de la XMCNC formen part de les següents **xarxes temàtiques de ciències naturals**:

AHIM (Asociación de Herbarios Iberomacaronésicos)
BIOCASE (Biological Collection Access Service for Europe)
Bioexplora.cat
Botanic Garden Conservation International
CBMS (Seguiment ropalòcers de Catalunya)
GBIF (Global Biodiversity Information Facility)
GENMEDOC (recursos GENètics del MEDiterrani Occidental)
Grups de Treball Reserva de la Biosfera Terres de l'Ebre
ICHN (Institució Catalana d'Història Natural)
International Plant Systematic Association
Planetaris Internacionals
Terra de Dinosauris
Xarxa Centres Documentació Espais Naturals
Xarxa de Conservació de la Natura
Xarxa d'equipaments patrimonials "l'Ebre, Natura & Cultura"

→ I a més, també treballen i estan inserits en altres **xarxes temàtiques i en xarxes territorials**:

Arqueoxarxa
Associació de Museus de Territori i Societat
Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial de les Terres de l'Ebre (IPCITE)
Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya
La Ruta dels Ibers
Observatori de Recerca Etnològica
Red Bibliotecas CSIC
Sistema mNACTEC
Xarxa de Museus d'Etnologia de Catalunya
Xarxa Territorial de Museus de les Comarques de Girona
Xarxa Territorial de Museus de les Comarques de Tarragona i de les Terres de l'Ebre
Xarxa Territorial de Museus de les Terres de Lleida i Aran
Xarxa de Museus Locals de la Diputació de Barcelona
Xarxa de Museus Maritims de Catalunya

→ Tenen relació amb **espais naturals**:

Conca lacustre de l'Estany de Banyoles
Jaciment dels Casots (BCIN) i Can Llobateres
Espai fluvial "Riberes del Ter"
Espai Natural de les Guillerries-Savassona
Espai Natural Protegit de la Serra de Montsià
Estanys de Basturs i Reserva de Caça del Boumort
Futur PN de les Muntanyes de Prades i Jaciment Alcover-Mont-ral
Parc Nacional d'Aigüestortes
Parc Natural del Delta de l'Ebre
Parc Natural dels Ports
Xarxa de Parcs Nacionals de la Diputació de Barcelona

→ Tenen relacions institucionals amb **administracions, institucions, associacions, universitats i empreses**:

Anthesis-Lavola
Asociación Ibérica de Limnología
Associació d'Amics del Jardí Botànic
Centre de Ciència i Tecnologia Forestal de Catalunya
Centre d'Història Natural de la Conca de Barberà
Centro Ibérico de Restauración Fluvial
Generalitat de Catalunya, Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural
Generalitat de Catalunya, Departament de Medi Ambient i Sostenibilitat
Geoparc Orígens
Grup Mineralògic Català
Sociedad Ibérica de Ictiología
Universitat Autònoma de Barcelona, Facultat de Ciències
Universitat de Barcelona, Facultat de Farmàcia i Ciències de l'Alimentació
Universitat de Barcelona, Facultat de Biologia
Universitat de Girona
Universitat de Lleida
Universitat de Vic
Universitat Politècnica de València
Universitat Rovira i Virgili

Dades de contacte

coordinacioXMCN@bcn.cat

T. 932 56 60 02